

تغایر

تغایر یکی از [اصطلاحات](#) به‌کار رفته در [علم منطق](#) بوده و به معنای نسبت میان دو امر غیر قابل [حمل](#) بر یکدیگر است.

فهرست مندرجات

۱ - توضیح اصطلاح

۲ - اقسام تغایر

۲.۱ - تغایر تمائلی

۲.۲ - تغایر تخالیفی

۲.۳ - تقابیل تغایری

۳ - اقسام تقابیل

۴ - مستندات مقاله

۵ - پانویس

۶ - منبع

توضیح اصطلاح

هر دو امری که در نظر گرفته شود یا حمل یکی بر دیگری ممکن است یا غیر ممکن. در صورت اول، آن دو را «متحد» خوانند؛ مانند: احمد و خندان که می‌شود گفت: «احمد خندان است». در صورت دوم، آ‌ها را «متغایر» و نسبت میان آنها را «تغایر» خوانند.
^[۱] گرامی، محمدعلی، منطق مقارن، ص ۱۳۳.

اقسام تغایر

تغایر بر سه قسم است:

۱. [تغایر تمائلی](#)؛

۲. [تغایر تخالیفی](#)؛

۳. [تغایر تقابیلی](#).

^[۲] مظفر، محمد رضا، المنطق، ص ۵۲.

← تغایر تمائلی

تغایر تمائلی یا [تمائل](#)، در جایی است که دو امر در [ماهیت](#) با هم متحد باشند و اجتماع‌شان در محل واحد ممکن نباشد؛

^[۳] مظفر، محمد رضا، المنطق، ص ۵۲.

مانند: علی و احمد؛ که این دو را «[متماثلان](#)» گویند. گاهی هم تمائل را نسبت میان دو چیز مشابه از هر لحاظ می‌دانند که در این صورت، [امتناع اجتماع متالین](#) در کل هستی خواهد بود، زیرا دو چیز با فرض دو بودن، در همه جهت، اتحاد نخواهند داشت.

← تغایر تخالیفی

تغایر تخالیفی یا [تخالف](#)، نسبت میان دو امری است که در ماهیت متحد نباشند، ولی اجتماع آنها در یک محل ممکن باشد؛ مانند: حرارت و سفیدی، که این دو را «[متقابلان](#)» گویند.

تقابل‌تغییری یا [تقابل](#)، نسبت میان دو امری است که نه به لحاظ ماهیت یکی باشند و نه اجتماعشان در یک محل ممکن باشد؛ مانند: سیاهی و سفیدی که این دو را «[متقابل](#)» گویند.

اقسام تقابل

تقابل بر چهار قسم است: [تضایف](#)، [تضاد](#)، [عدم و ملکه](#) و [تناقض](#) یا سلب و ایجاب.

[۴] [مظفر](#)، [مجدر ضاء المنطق](#)، ص ۵۵.

[۵] [مجتهد خراسانی](#) (شهابی)، محمود، رهبر خرد، ص ۱۹۵.

مستندات مقاله

در تنظیم این مقاله از منابع ذیل استفاده شده است:

- گرامی، محمدعلی، منطق مقارن.
- [مجتهد خراسانی](#) (شهابی)، محمود، رهبر خرد.
- [مظفر](#)، [مجدر ضاء المنطق](#).

پانویس

۱. [گرامی](#)، محمدعلی، منطق مقارن، ص ۱۳۳.
۲. [مظفر](#)، [مجدر ضاء المنطق](#)، ص ۵۲.
۳. [مظفر](#)، [مجدر ضاء المنطق](#)، ص ۵۳.
۴. [مظفر](#)، [مجدر ضاء المنطق](#)، ص ۵۵.
۵. [مجتهد خراسانی](#) (شهابی)، محمود، رهبر خرد، ص ۱۹۵.

منبع

[بایگ‌گاه مدیریت اطلاعات علوم اسلامی، برگرفته از مقاله «تغایر»، تاریخ بازبینی ۱۳۹۵/۱۲/۷.](#)